

VEJVISEREN

Hvordan kan vi som bibliotek understøtte fællesskaber i lokalsamfundet?

I kan bruge de vedlagte diskussions spørgsmål ved hvert trin undervejs i jeres samtale.

TRIN 1 Behovsanalyse

For at afklare om der er et reelt behov for, at biblioteket understøtter den lokale sammenhængskraft i et eller flere af kommunens små bysamfund, kan det være givende at lave en indledende behovsanalyse. Her gælder det om at være nysgerrig på et udvalgt område og danne sig et indtryk af de borgere, der bor i bysamfundet samt de eksisterende fællesskaber, kulturelle tilbud, foreninger, kommunale institutioner, etc. Målet med behovsanalysen er at træffe en kvalificeret beslutning om, hvorvidt biblioteket kan gøre en positiv forskel i forhold til at understøtte eller igangsætte fællesskaber i det udvalgte lokalsamfund.

Hvordan?

- Lav desk research for at blive klogere på den lokale kontekst. Forsøg at besvare følgende:
 - Hvor mange borgere bor i bysamfundet, og hvordan er borgersammensætningen?
 - Hvor mange og hvilke typer af lokale foreninger, kulturelle begivenheder og kommunale institutioner findes der i bysamfundet?
 - Hvilke nuværende mødesteder findes, og hvordan bliver de brugt?
 - Hvilke kommunikationskanaler benyttes i bysamfundet, hvem bruger dem og hvordan?
- Undersøg i den tilgængelige biblioteksdata, hvordan borgerne i det udvalgte bysamfund i dag bruger biblioteket. Er de fx aktive lånere på et fysisk bibliotek, selvom de bor langt fra det? Deltager de i bibliotekets arrangementer?
- Gennemfør gerne kvalitativ research (uformelle interviews og/eller observationer) i lokalområdet for at få en indledende forståelse af borgernes adfærd, fællesskabsfølelse, interesser, behov, brug af eksisterende tilbud, osv.

TRIN 2 Den første kontakt

Undersøgelser viser, at jo længere væk man fysisk bor fra en biblioteksfilial, jo mindre sandsynligt er det, at man bruger biblioteket, og jo mere sandsynligt er det, at man tænker biblioteket som en statisk bogsamling, og ikke et aktuelt og levende kulturtilbud. Samtidig kan det være nødvendigt at styrke biblioteksansattes forståelse af behovet for at rykke biblioteket ud af dets fysiske rammer. Derfor er det vigtigt at etablere kontakt i lokalsamfundet og arbejde med at ændre narrativet – både internt og eksternt. Når biblioteket skal etablere kontakt, kan man ofte se en oplagt nøgleperson at kontakte; fx en dagtilbudsleder, hvis der er behov for tilbud til småbørnsfamilier. I andre tilfælde kan det være nødvendigt at efterlyse en nøgleperson.

Hvordan?

- **Den lavthængende frugt:** Find mulige samarbejdspartnere i lokalområdet, og kontakt dem. Kig fx på foreninger, kommunale institutioner, kirker eller forsamlingshuse.
- **Spredehagmetoder:** Lad alle i lokalsamfundet vide, at biblioteket er for alle, og at bibliotekets ansatte er interesserede i at komme ud af huset. Nøglepersoner kan findes og få viden om, hvem de kan kontakte på biblioteket gennem fx:
 - lokalblad/ lokale facebookgrupper/ hjemmesider
 - generalforsamlinger (lokalråd, grundejerforeninger, m.fl.)
 - tryksager i lokalmiljøet (flyers/plakater) eller opslag på det kommunale intranet.
- **Ryk biblioteket ud af huset:** Det kan være grænseudvidende for biblioteket at tænke bibliotekets virke udenfor de fysiske mure. Her kan det være værdifuldt at arbejde med intern mentalitetsændring (med respekt for biblioteks fagligheden og -loven) og involvere sig i events i lokalmiljøet (vær med ved sommerfester, folkemøder, m.v.). En anden mulighed er at rykke arbejdspladsen ud af biblioteket.

TRIN 3.A Hjælp til selvhjælp

Nogle steder vil man opleve, at en lokal aktør allerede har en konkret idé til tiltag, der kan understøtte den lokale sammenhængskraft, men er i tvivl om, hvorvidt og hvordan idéen kan realiseres. Her gælder det om at sætte bibliotekets kompetencer i spil på en måde, så den lokale aktør bliver selvkørende. Et tænkeligt scenarie er, at der er behov for bibliotekets hjælp til at videreudvikle en idé, sikre en god organisering, rekruttere deltagere, strukturere en succesfuld aktivitet, formidle tiltaget eller komme i kontakt med relevante samarbejdspartnere. Det kan være meget værdifuldt for lokalsamfundet at læne sig op ad og få sparring fra en aktør som biblioteket, der har demokratisk deltagelse og videndeling i sin DNA. Men hvis vi som bibliotek tager for meget over, er risikoen, at tiltaget vil være sværere at forankre i lokalsamfundet, fordi der er for mange ting, der er bygget op om bibliotekets ressourcer, og som lokalsamfundet ikke nødvendigvis kan overtage.

Hvordan?

- Lyt til den lokale aktørs idé, anerkend initiativet og stil undersøgende spørgsmål som fx:
 - Hvad går idéen ud på, og løser den et reelt behov i lokalsamfundet?
 - Hvem er målgruppen, og hvad ved vi om målgruppens adfærd, interesser, etc.?
 - Hvad skal der til for at idéen kan realiseres, og hvor er der brug for hjælp?
 - Er det tænkt som en enkeltstående aktivitet/ tiltag, eller kan den/ det tænkes ind i et længere forløb med henblik på forankring i lokalsamfundet?
- Sæt evt. den lokale aktør i forbindelse med relevante samarbejdspartnere såsom en kommunal institution, biblioteksfrivillige eller andre lokale.
- Understøt den lokale aktør der, hvor der er et konkret behov, og der hvor det giver mening, at de biblioteks faglige kompetencer sættes i spil, men sørg for at biblioteket ikke overtager idéen og arbejdet.
- Hjælp med at indtænke forankring af tiltaget i lokalsamfundet og tydeliggør, hvor lang tid biblioteket kan være involveret i processen.

TRIN 3.B Samskabelse med lokale aktører

Samskabelse betyder ikke, at biblioteket skal give slip på sin faglighed eller tage ansvar for alt. Det betyder, at vi udvikler aktiviteter sammen med lokale kræfter – inden for tydelige rammer. Samskabelse er relevant, når den lokale aktør ikke har en konkret idé, der nemt kan realiseres med hjælp fra biblioteket. Her skabes nye idéer sammen med afsæt i viden om målgruppen.

Erfaringen fra Liv i Landsbyen viser, at samskabelse fungerer bedst, når biblioteket enten understøtter eksisterende fællesskaber eller er med til at danne nye med udgangspunkt i borgernes udtrykte interesse – særligt inden for kulturelle områder, hvor biblioteket allerede har viden, materialer og kompetencer. Den helt åbne tilgang ("Hvad vil I have?") kan skabe urealistiske forventninger og usikkerhed om roller og ressourcer. En ansvarliggørende eller faciliterende tilgang, hvor biblioteket tydeligt definerer formål og rammer og deler ansvar med lokale aktører, skaber derimod tryghed og bæredygtighed. Samskabelse handler derfor ikke om at gøre mere – men om at gøre det sammen og inden for realistiske rammer.

Hvordan?

- Tag afsæt i de relationer og fællesskaber, der er identificeret tidligere i forløbet.
- Afklar internt, hvad I realistisk kan bidrage med – både fagligt og tidsmæssigt.
- Definér en tydelig ramme for aktivitetens formål, format og ambitionsniveau.
- Indgå i dialog om rollefordeling og ansvar. Borgere bruger fritid – værdien skal være tydelig.
- Forventningsafstem om arbejdsdeling, økonomi og opfølgning, så ansvaret deles realistisk.

TRIN 3.C Det strukturelle samarbejde

I det strukturelle samarbejde rækker biblioteket ud til relevante samarbejdspartnere i kommunen. Det kan være samarbejdspartnere som daginstitutioner, skoler, hjemmeplejen, sundhedsplejen, klimateam eller andre relevante arbejdsfællesskaber i kommunen. I samarbejdet med denne type aktører er den første kontakt som oftest nem at etablere, og samarbejdet har en naturlighed, da den ofte bygger videre på en eksisterende relation eller en tradition for samarbejde. I det strukturelle samarbejde er det nemt at ramme en specifik og afgrænset målgruppe. Kommunikationskanalerne er som oftest veletablerede i denne type samarbejde. Det gælder kommunikationen mellem biblioteket og samarbejdspartneren, men også kommunikationen ud til børn, forældre eller borgere. I denne type samarbejde bruger man i de fleste tilfælde ikke så lang tid på den første kontakt. Det første møde sker hurtigere, og der er lidt kortere fra tanke til handling.

Hvordan?

- Undersøg hvilke samarbejdspartnere, der findes i kommunen. Her kan man evt. tage kontakt til rådhuset - de har som oftest et godt overblik over kommunens potentielle samarbejdspartnere og vil kunne sende jer videre til de relevante kontaktpersoner.
- Etabler den første kontakt og vær opmærksom på at forventningsafstemme følgende:
 - Hvilken type samarbejde kunne være interessant for begge parter?
 - Hvad ønsker vi hver især, at borgerne skal få ud af vores samarbejde?
 - Hvordan kan en arbejdsfordeling se ud mellem os? Hvilken tid har vi hver især til at komme ind i samarbejdet?
- I samarbejdet kan det være godt med et fokus på, hvem der finder på konceptet. Det kan være en fordel at have fokus på at udfordre konceptet. Hvis I samarbejder med nogen, som I tidligere har samarbejdet med, er det godt at være opmærksom på at udfordre samarbejdets vanetænkning.

TRIN 4 Formidling

Som facilitator for fællesskaber bør formidlingen være en vigtig prioritering. Ved at formidle at folkebiblioteket er andet end blot et sted, hvor borgere kan låne bøger, lyd og film, men også er med til at skabe fællesskaber og understøtte kulturelle tilbud, øges oplevelsen af bibliotekets relevans i de mindre lokalsamfund. Det er vigtigt at formidle og synliggøre de tiltag, som biblioteket iværksætter på to niveauer:

- Før: Inden aktiviteten har været afholdt for at tiltrække flere deltagere.
- Efter: Når aktiviteten har været afholdt for at gøre opmærksom på bibliotekets rolle og muligheder for samarbejde.

Afklar med evt. samarbejdspartner hvem, der er afsender på formidling, kommunikation og billet salg. I nogle tilfælde vil det være fordelagtigt, at det er samarbejdspartneren, der udformer invitationen til aktiviteten i forhold til målgruppen.

Hvordan?

- Dan jer et overblik over, hvor kommunikationen foregår i det udvalgte lokalområde for jeres målgruppe.
- Undersøg hvad der findes ud over den traditionelle kanal.
- Få en forståelse af hvilke fællesskaber der allerede findes, som kunne have interesse i denne aktivitet.

Formidlingsforslag:

- Husstandsdeling
- Plakater (fysiske)
- Ambassadørnetværk, der formidler aktiviteterne i deres netværk
- Nyhedsbreve
- Borgermøder
- Bygruppen på Facebook (også nærliggende byer)
- Radiointerview i lokalradioen
- Pressemeldelse i lokale aviser
- Billeder fra aktiviteten
- Podcast

